

ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΔΣΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΕΣΔΑ)

Αθήνα 25.08.2020

Το νέο ΕΣΔΑ αποτελεί μια προσπάθεια ταχείας μετάβασης από το γραμμικό μοντέλο κατανάλωσης στο οποίο η χώρα μας είναι εγκλωβισμένη δεκαετίες με αποτέλεσμα ποσοστά διάθεσης με ταφή της τάξης του 80%, προς το κυκλικό μοντέλο που έχει κύριο στόχο και αποτέλεσμα αφενός την μεγιστοποίηση της επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης υλικών (άνω του 65% το 2035) και αφετέρου την ελαχιστοποίηση της ταφής (κάτω από 10%).

Στην προσπάθεια αυτή, για την επίτευξη των εθνικών στόχων σύμφωνα και με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αναγκαία η προώθηση στο μέγιστο δυνατό της διαλογής στην πηγή και αφού εξαντληθούν όλα τα περιθώρια είναι απαραίτητη συμπληρωματικά και η ενεργειακή αξιοποίηση. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητος ένας κεντρικός εθνικός σχεδιασμός με σαφή κατεύθυνση για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας, και την παρακολούθηση υλοποίησης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ τα ΠΕΣΔΑ θα εξειδικεύουν την υλοποίηση όλων των δράσεων και των υποδομών κάθε Περιφέρειας.

Ωστόσο για να γίνει αυτή η μετάβαση με επιτυχία είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ληφθούν υπ' όψη τα ακόλουθα:

1) Πρόληψη Παραγωγής Αποβλήτων

Στο νέο ΕΣΔΑ δεν τίθεται στόχος για ξεκάθαρη μείωση της κατά κεφαλήν παραγωγής σε σημαντικούς τομείς όπως η σπατάλη τροφίμων (η ΕΕ με σειρά μελετών φαίνεται να καταλήγει σε στόχο μείωσης 30%).

Επιπρόσθετα το θέμα της παραγωγής αποβλήτων για το 2025 και το 2030 θα πρέπει να εκτιμηθεί με μεγαλύτερη τεκμηρίωση βασιζόμενη σε μελέτες-εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του τουρισμού και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να στοχεύσουμε στην κατά κεφαλή μείωση παραγωγής αποβλήτων στις τουριστικές εγκαταστάσεις, καθώς πέραν του προφανούς περιβαλλοντικού οφέλους θα μειώσει και τα κόστη των τουριστικών επιχειρήσεων. Επίσης για να αξιολογηθεί ολοκληρωμένα το νέο ΕΣΔΑ θα έπρεπε να συνυποβληθεί για διαβούλευση με το Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων κάτι που δεν έχει γίνει έως σήμερα.

2) Επαναχρησιμοποίηση, Επισκευή, Ανακύκλωση με προτεραιότητα στη διαλογή στην πηγή

Στο νέο ΕΣΔΑ, δεν φαίνεται να προτείνεται η καθολική χωριστή συλλογή σε 4 διακριτά ρεύματα (χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, γυαλί). Η ανωτέρω απαίτηση είναι πλέον υποχρεωτική από τις νέες οδηγίες της ΕΕ ενώ η ανάμικτη χωριστή συλλογή (π.χ. όπως σήμερα 1 μπλε κάδος με 2-4 ρεύματα) επιτρέπεται μόνο κατ' εξαίρεση σε λιγότερα ρεύματα με απόλυτη αιτιολόγηση (π.χ. σε απομακρυσμένες περιοχές). Γι' αυτό το λόγο τα ΣΕΔ θα πρέπει να προσαρμοστούν άμεσα σε αυτή την απαίτηση.

Επιπρόσθετα απαιτείται:

A) Ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ΚΔΑΥ παλαιάς τεχνολογίας και συμπληρωματικά η αξιοποίηση των τμημάτων Μηχανικής Διαλογής των ΜΕΑ συμμίκτων ώστε να λειτουργούν και ως ΚΔΑΥ, με αποτέλεσμα να μπορούν να διαλέγουν σε διαφορετικές ποιότητες τα χωριστά συλλεχθέντα ανακυκλώσιμα.

B) Η δημιουργία δικτύου πράσινων σημείων ανά Δήμο και διαδημοτικών κεντρικών πράσινων σημείων (π.χ. ανά Περιφερειακή Ενότητα) για να λειτουργεί ως Logistics center για την προώθηση υλικών στην αγορά.

3) Διαλογή στην πηγή Βιοαποβλήτων-Κομποστοποίηση-Αναερόβια Χώνευση

Η ΔσΠ Βιοαποβλήτων δεν έχει εφαρμογή χωρίς την ύπαρξη μονάδων (ΜΕΒΑ) υποδοχής, επεξεργασίας (κομποστοποίησης ή αναερόβιας χώνευσης), οι οποίες θα πρέπει να επιδιώκεται να είναι κοντά στα κέντρα παραγωγής για να είναι περισσότερο οικονομικά βιώσιμη η αποκομιδή και μεταφορά των βιοαποβλήτων. Επίσης επειδή η οικονομικά βιώσιμη διαλογή στην πηγή είναι κλειδί για την επιτυχία απαιτείται να υπάρξουν κατευθύνσεις για έξυπνα συστήματα αποκομιδής είτε επί των απορριμματοφόρων είτε επί των καφέ κάδων που θα μετρούν την ποσότητα και θα καθορίζουν την συχνότητα και τα βέλτιστα δρομολόγια αποκομιδής με αποτέλεσμα την σημαντική (έως και 50%) εξοικονόμηση χρόνου, ανθρώπινων πόρων, εξοπλισμού και καυσίμων.

4) Επεξεργασία Συμμίκτων ΑΣΑ – Παραγωγή δευτερογενών προϊόντων

Είναι θετικό που η αρμόδια ΓΓ ΥΠΕΝ συντονίζει αποτελεσματικά τις διαδικασίες για την έγκαιρη υλοποίηση του δικτύου των νέων ΜΕΑ που βρίσκονται σε στάδιο κατασκευής, δημοπράτησης ή τελικής ωρίμανσης. Είναι θετικό επίσης ότι η μελέτη του ΕΣΔΑ είναι αναλυτική σε πολλά σημεία. Η αναφορά όμως στο παράρτημα του ΕΣΔΑ με απόλυτη ακρίβεια στον αριθμό, στη θέση, στη δυναμικότητα και τα ισοζύγια μάζας των ΜΕΑ, στερεί την απαραίτητη ευελιξία στην ωρίμανση και μπορεί να δημιουργήσει γραφειοκρατικές εμπλοκές στην αδειοδότηση τους αλλά και στην ευελιξία προσαρμογής τους στη συνέχεια. Επίσης μπορεί να οδηγήσει σε διαδικαστικά προβλήματα έγκρισης και υλοποίησης τους.

Περαιτέρω για την αποτελεσματική λειτουργία των ΜΕΑ θα έπρεπε ο ΕΣΔΑ να συνοδεύεται από τις ακόλουθες μελέτες (ή κατ' ελάχιστον να προβλεφθούν να γίνουν προ της έναρξης της νέας προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2021-2027):

A) **Μελέτη, για την δυνατότητα απορρόφησης του CLO** και σε βάθος 15ετίας ή 10ετίας (ήτοι 2035 που είναι και το έτος ορόσημο της ΕΕ για το στόχο 10% ταφής ή 2030 που είναι το έτος για το ίδιο ορόσημο με βάση το ΕΣΔΑ) με στοιχεία από ΥΠΕΝ (Δ/νση Μεταλλείων) και από την αγορά (μεταλλευτικές επιχειρήσεις) ως υλικό αποκατάστασης τοπίου ή/και για ενεργειακή αξιοποίηση.

B) **Επιχειρησιακό σχέδιο (master plan) για την ενεργειακή αξιοποίηση απορριμματογενών καυσίμων και υπολειμμάτων** σε βάθος 15ετίας ή 10ετίας (ήτοι 2035 που είναι και το έτος ορόσημο της ΕΕ για το στόχο 10% ταφής ή 2030 που είναι το έτος για το ίδιο ορόσημο με βάση το ΕΣΔΑ) και πάντα με βάση τις προτεραιότητες της ΕΕ. Το επιχειρησιακό σχέδιο θα προτείνει τη βέλτιστη λύση που θα πρέπει να περιλαμβάνει τις επιλογές, τόσο της αξιοποίησης της υφιστάμενης εγχώριας βιομηχανίας π.χ. συνεπεξεργασία στην τσιμεντοβιομηχανία όσο και της ενεργειακής αξιοποίησης (WtE) από νέες μονάδες συμπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας-θερμότητας. Οι λύσεις αυτές μπορούν να είναι συμπληρωματικές στη χώρα μας όπως και στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Για το σκοπό αυτό το επιχειρησιακό σχέδιο θα λάβει υπόψιν την κατευθυντήρια οδηγία της ΕΕ¹ για τον ρόλο της ενεργειακής αξιοποίησης στην κυκλική οικονομία ειδικά για χώρες με υψηλά ποσοστά ταφής. Θα εξετάζει το κόστος παραγωγής, μεταφοράς & διαχείρισης από τελικούς αποδέκτες των απορριμματογενών καυσίμων και

¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS “The role of waste-to-energy in the circular economy” COM (2017) 34 final/26.1.2017

υπολειμμάτων τις αναγκαίες επενδύσεις & τρόπους χρηματοδότησης κατά περίπτωση, τα παράπλευρα οφέλη (μείωση κόστους ταφής, μείωση εκπομπών CO₂ κλπ.), την έρευνα αγοράς για ποσοτικές/ποιοτικές απαιτήσεις απορρόφησης από τη βιομηχανία και τις νέες μονάδες WtE, την ανάλυση για την εξασφάλιση ενός βιώσιμου κόστους από τους ΦΟΔΣΑ κλπ. Στόχος του επιχειρησιακού σχεδίου θα πρέπει να είναι η παραγωγή μιας ελάχιστης ποσότητας εναλλακτικών καυσίμων σε εθνικό επίπεδο και ο επιμερισμός της ανά Περιφέρεια ενώ τα ΠΕΣΔΑ στη συνέχεια θα διανέμουν την παραγωγή SRF\RDF σε επίπεδο ΜΕΑ.

Το τελικό επιχειρησιακό σχέδιο, πρέπει να προωθεί τη συμπληρωματικότητα των λύσεων και να εκπονηθεί πριν την έγκριση των νέων ΠΕΣΔΑ.

Με βάση τα αποτελέσματα των ανωτέρω μελετών, μπορεί να μετατραπούν και οι υφιστάμενες ΜΕΑ – όσες απαιτούνται – από παραγωγή CLO σε εναλλακτικά καύσιμα.

Ο ορισμός των ρευμάτων των βιομηχανικών αποβλήτων που δύνανται να αποτελέσουν δευτερογενή α' ύλη ή και εναλλακτικό καύσιμο από βιομηχανικές εγκαταστάσεις ανά την επικράτεια τηρώντας την ισχύουσα νομοθεσία και τις αντίστοιχες βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές καθώς και ο καθορισμός των τεχνικών προδιαγραφών για τη χρήση των ανόργανων αποβλήτων βιομηχανικής προέλευσης ως δευτερογενών υλικών είναι σημαντικό να διευκρινιστεί πως θα πραγματοποιείται σύμφωνα πάντα με διεθνή πρότυπα αλλά και την κείμενη νομοθεσία.

5) Διάθεση υπολειμμάτων στους ΧΥΤΥ

Στο νέο ΕΣΔΑ θα πρέπει να είναι σαφές ότι περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (π.χ. μικρά νησιά) που δεν έχουν την κατάλληλη κλίμακα για λειτουργία ΧΥΤΥ, θα έχουν ειδικό στόχο χωριστής συλλογής και ανάκτησης καθαρών υλικών (π.χ. χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, γυαλί, βιοαπόβλητα κοκ) και τα υπολειμματικά σύμμεικτα δύνανται να υπόκεινται σε ταφή ανεπεξέργαστα δηλαδή σε μικρούς ΧΥΤΑ, χωρίς να αποκλείεται η δυνατότητα ΧΥΤΥ καθώς η πρόοδος νέων τεχνολογιών μπορεί να δώσει λύσεις εφαρμοσμένες μικρότερης κλίμακας έως το 2030.

Επίσης, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ενώ ως πολιτική βούληση είναι σημαντικό ο στόχος του 10% ταφής να τεθεί 5 έτη νωρίτερα (το 2030) από τον προβλεπόμενο χρόνο της ΕΕ (το 2035), υπάρχει ο κίνδυνος σε περίπτωση αστοχίας (πχ 30% αντί για 10%) οι νέοι /επεκτάσεις ΧΥΤΥ να κορεστούν νωρίτερα προ του 2030, με ανυπολόγιστη ζημιά καθώς πέραν του ότι θα απαιτηθούν επιπλέον χρήματα από το Εθνικό ΠΔΕ, σε περίπτωση αδυναμίας επέκτασης λόγω τεχνικών περιορισμών, να έχουμε αναβίωση Χωματερών (ΧΑΔΑ) με νέα εθνικά πρόστιμα. Γι' αυτό ο σχεδιασμός των νέων/επεκτάσεων ΧΥΤΥ θα πρέπει να γίνει με συντελεστή ασφάλειας επιπλέον 5 ετών (δηλαδή το 2035 10%).

6) Χρηματοδοτικά θέματα

Στο νέο ΕΣΔΑ οι αναφορές σε εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης θα πρέπει να είναι συγκεκριμένες ανά είδος έργου και όχι να μην υπάρχουν γενικεύσεις (π.χ. ΣΔΙΤ) που οδηγούν σε συμπεράσματα ότι με ένα εργαλείο θα καλυφθούν όλες οι ανάγκες.

Ενδεικτικά αναφέρουμε, την ανάγκη αναφοράς στον ΕΣΔΑ σε εκτιμώμενα ποσά και παραδείγματα έργων προς χρηματοδότηση για χρηματοδοτήσεις που καλύπτονται από:

- ➔ υποχρεώσεις των παραγωγών στο πλαίσιο «Διευρυμένης Ευθύνης Παραγωγού» από ΣΕΔ (κάδοι, οχήματα, ευαισθητοποίηση, καθαρισμοί ακτών)
- ➔ επιδοτήσεις προερχόμενες από ειδικά τέλη/εισφορές που έχουν θεσπιστεί από την πολιτεία (πχ περιβαλλοντική εισφορά κυκλικής οικονομίας, κλπ.)
- ➔ επιδοτήσεις προερχόμενες από το νέο ΕΣΠΑ πρόγραμμα ΥΜΕΠΕΡΑΑ με βάση τις επιλέξιμες δράσεις
- ➔ χρηματοδοτικά κίνητρα προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις μέσα από το ΕΠΑΝΕΚ για τις ΜΜΕ

- ειδικές επιδοτήσεις προς τα Πανεπιστήμια και την Καινοτομία μέσα από προγράμματα ΕΣΠΑ πχ Ερευνώ-Καινοτομώ
- τις (δανειακές/κεφαλαιακές) χρηματοδοτήσεις από 3^{ου} είτε στην μορφή μεγάλης κλίμακας έργων με το ειδικό πλαίσιο ΣΔΙΤ είτε στην μορφή μικρότερης κλίμακας χωρίς το ειδικό πλαίσιο ΣΔΙΤ.
- Μείωση ΦΠΑ στις συσκευασίες που χρησιμοποιούν rPet.

7) Διάφορα συναφή Θέματα

Για την υλοποίηση του νέου ΕΣΔΑ απαιτείται να υπάρξουν προβλέψεις για:

- Ενίσχυση του προσωπικού των ΟΤΑ με κατάλληλες ειδικότητες κατάλληλου αριθμού, ειδικοτήτων (πχ υπεύθυνος οργάνωσης χωριστής συλλογής, υπεύθυνος ευαισθητοποίησης, οδηγοί για την χωριστή συλλογή, υπάλληλος πράσινου σημείου κοκ). Το καθεστώς ενίσχυσης με προσωπικό δεν θα πρέπει να υπόκειται σε δημοσιονομικούς περιορισμούς, λόγω του ότι αποτελεί ανταποδοτική υπηρεσία.
- Υλοποίηση Εθνικών, Περιφερειακών και Δημοτικών Εκστρατειών Ενημέρωσης, Ευαισθητοποίησης με επιβράβευση των πολιτών που ανακυκλώνουν, το οποίο θα έχει ειδικό χρηματοδοτικό πλαίσιο σε ετήσια βάση.
- Το τέλος ταφής χρειάζεται να λειτουργήσει άμεσα ως ισχυρό αντικίνητρο. Πολύ σημαντική αλλαγή είναι η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της περιβαλλοντικής εισφοράς – που αποτελεί θετικό μέτρο – και στα υπολείμματα των ΜΕΑ/ΜΕΒΑ, ώστε να ενθαρρύνονται λύσεις ΔσΠ και υψηλής ανάκτησης/χαμηλού υπολείμματος σύμφωνα με τις νέες οδηγίες ΕΕ περί περιορισμού της ταφής στο 10%. Το τέλος ταφής θα πρέπει:
 - Να αφορά στο σύνολο των αποβλήτων που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ-ΧΥΤΥ
 - Το ύψος του να καθοριστούν λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά κόστη των εναλλακτικών στην ταφή τρόπων διάθεσης και αντίστοιχο τουλάχιστον με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.
 - Να εφαρμοστεί κατά τον ίδιο τρόπο σε όλη τη χώρα.
- Θεσμοθέτηση του πληρώνω όσο πετάω με εξειδίκευση για το πώς θα εφαρμοστεί.
- Προώθηση της εφαρμογής συστημάτων επιβράβευσης ανακύκλωσης (reward as you recycle) από πλευράς Δήμων με τελικούς ωφελούμενους τους πολίτες/επιχειρήσεις που ανακυκλώνουν στην πηγή.
- Επανασχεδιασμός των συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης π.χ. συσκευασιών ώστε να βελτιωθεί η ανταποδοτικότητα των εισφορών των υπόχρεων προς όφελος της κοινωνίας και της οικονομίας.
- Εφαρμογή συστήματος εγγύησης-επιστροφής (Deposit – Refund System) κατόπιν τεχνοοικονομικής μελέτης εφαρμογής για τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής χωριστής συλλογής για τις πλαστικές φιάλες έως τριών λίτρων και περαιτέρω διερεύνηση για μεταλλικές και γυάλινες συσκευασίες. Το σύστημα για να είναι βιώσιμο πρέπει να είναι ενιαίο, κεντρικό και υποχρεωτικό σύστημα (όχι πολλά διαφορετικά).
- Η επίτευξη ανακύκλωσης, δηλαδή επιτυχούς επαν-εισαγωγής ανακυκλώσιμων υλικών από τα απόβλητα στον παραγωγικό κύκλο, ως δευτερογενών πρώτων υλών, πρέπει να υπολογίζεται (ανά υλικό) με βάση τις ροές ανακυκλώσιμων υλικών που αποδεδειγμένα καταλήγουν για ανακύκλωση στη βιομηχανία και μπορούν να αξιοποιηθούν, σύμφωνα με τις προβλέψεις της απόφασης 2019/1004 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τυχόν προσμείξεις που δεν μπορούν να αξιοποιηθούν προς ανακύκλωση, θεωρούνται απόβλητα και τυγχάνουν περαιτέρω διαχείρισης (ενδεχόμενη ενεργειακή αξιοποίηση ή διάθεση με ταφή) με ευθύνη παραγωγού και οικονομική διαχείριση του ΣΕΔ ή του όποιου άλλου αρμόδιου φορέα.

- ➔ Όσον αφορά στα Εθνικά πρόστιμα για τους εν ενεργεία ΧΑΔΑ το στοίχημα είναι η εξάλειψη τους με ταυτόχρονη δημιουργία υποδομών ασφαλούς διάθεσης και κυρίως με απαρέγκλιτη τήρηση της νομοθεσίας & επιβολής προστίμων προς τους εκάστοτε υπαιτίους αν επιχειρηθεί να δημιουργηθούν νέοι.
- ➔ Όσον αφορά στα Γεωργοκτηνοτροφικά απόβλητα να συμπεριληφθεί η ενεργειακή αξιοποίηση στις εναλλακτικές λύσεις διαχείρισης τους.
- ➔ Σε σχέση με τα ιστορικά αποθηκευμένα απόβλητα, πρέπει να συμπληρωθεί το σχέδιο διαχείρισης με την πρόβλεψη να θεωρείται ότι στο τέλος του 2023 τελούν σε διαδικασία απομάκρυνσης και απόβλητα της κατηγορίας αυτής τα οποία παραμένουν αποθηκευμένα, ωστόσο οι υποδομές διαχείρισης που θα τα υποδεχθούν βρίσκονται (στις 31/12/2023) σε διαδικασία κατασκευής και με προβλεπόμενο χρόνο ολοκλήρωσης το αργότερο μέχρι 30/06/2024.

Συνολικά προτείνεται η σύσταση Ομάδας Διακυβέρνησης (πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση) με στόχο να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των προβλεπόμενων δράσεων, να επιβάλλει τις απαραίτητες διορθώσεις για την ευθυγράμμιση των ΠΕΣΔΑ αλλά και να διευκολύνεται η συνεργασία μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων είτε του δημοσίου είτε και του ιδιωτικού τομέα.

Τα ανωτέρω αποτελούν τα επικοινωνιακά μας σχόλια με τα μέχρι σήμερα δεδομένα. Για να μπορέσουμε να έχουμε ολοκληρωμένη εικόνα απαιτείται να τεθούν σε διαβούλευση :

- A) και να νομοθετηθούν άμεσα όλες οι οδηγίες ΕΕ του πακέτου της κυκλικής οικονομίας (οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα, ταφή και τις συσκευασίες) και
- B) το νέο Εθνικό Σχέδιο Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων.

Επίσης θεωρούμε ότι πρέπει να δοθεί ο χρόνος σε όλους τους φορείς παραγωγικούς, επιστημονικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς να εκφράσουν τις απόψεις τους και ως εκ τούτου, η διαβούλευση θα πρέπει να συνεχιστεί και μετά τις 25/8/20 με συζήτηση και στο Εθνικό Συμβούλιο Κυκλικής Οικονομίας με γνώμονα την εξασφάλιση της προώθησης της κυκλικής οικονομίας και μέσω του ΕΣΔΑ.